

O PLESU.

Ples! Što je tako rašireno i kod viših i nižih slojeva kao ova zabava? Što opet toliko škodi ljudima, osobito mladeži, kao on? Dobro će doći svim slojevima katoličkim, ako čuju što o tome sude moraliste, savjesni odgojitelji i nepristrana mladež.

1. MORALISTE O PLESU.

H. Noldin piše: »Plesove valja razdijeliti u jako nepristojne i pristojne ili samo malo nepristojne. Jako su nepristojni oni plesovi, što ih izvode osobe raznog ili i istog spola s jako odvratnim razgaljenjem ili kretanjama ili doticajima jako sramotnim; pristojni ili malo nepristojni plesovi jesu onda, kada su zašalenja, kretnje, doticaji pristojni ili samo malo nepristojni. Jako nepristojni su plesovi bliža prigoda grijehu i moralno općenita: rijetko će tko biti, koga ne će takove stvari pobuditi na nečistoću, pa su stoga takovi plesovi nedozvoljeni (nisi eas adeundi vera necessitas cogat). Plesovi ne jako nepristojni daljna su prigoda grijehu, pa zato ih ne smijemo posjećati bez uzroka; postoji li pak opravdan uzrok, možemo ići na ples; no taj uzrok treba da je tim teži, što je veća pogibelj grijeha.

Da prosudimo pogibelj grijeha, valja ovo razmisliti: a) Ne može se ustanoviti općenito pravilo, koje bi se svugdje primijenilo, nego se valja obazreti na običaj mjesta i raznu narav osoba. b) Općenito govoreći javni plesovi, osobito oni, što ih vode slobodne osobe raznog spola u krčmama, pogibeljniji su od onih, što se vode u privat. kućama. c) Neki plesovi, koji su u običaju u naše doba, veće su pogibelji poradi većeg stiskanja u grljenju, ali se općenito ne mogu nazvati nepristojnim, i stoga po sebi nedozvoljenim poradi bliže pogibelji grijeha. d) Postoji velika grješna pogibao, osobito na selu, kad ljudi polaze na ples i najviše kada se vraćaju od plesa. Pristojni su plesovi, pa i između osoba raznog spola, po sebi indiferentni i stoga dozvoljeni. Plesovi su po sebi indiferentni, ali kako se danas vode, nikada nijesu bez grješne pogibelji. Slobodniji razgovor između osoba raznog spola, doticanje ruku, poticaj glazbe, uzbuđenje živaca uslijed alkoholičnog pića, noćno doba itd. sadržaje vazda neku, makar i malu pogibao. Stoga po sebi ne valja ples nikome preporučiti, nego radije svakoga od njega odvratiti. Plesove zakrbuljenih osoba valja gotovo uvijek osuditi kao nedo-

zvoljene. Ljudi se naime stoga zakrabilje, da mognu slobodnije činiti ono, što bi im branila uzda stida«. (De sacramentis, str. 493—4).

A. Lehmkuhl veli: »Voditi plesove, u kojima se poradi golotinje, kretanja i t. d. čini nešto izvana, što je znatno nepristojno, ili takove plesove podupirati: teški je grijeh«. (Theologia moralis, I. v., str. 384).

B. Ojetti opaža: »Plesovi, kako obično bivaju, puni su pogibelji i sablazni. Po sebi ipak nijesu nedozvoljeni, ako se pristojno vode; protivno, ako nepristojno, i to poradi golotinje, načina plesanja i t. d. (S. Alfons III, 429). Ako je ples nekome teška grješna pogibelj, pa ako i sam pristojno pleše, ili plesu samo prisustvuje, tada se mora od plesa uzdržati« (Synopsis rerum moralium et iuris pontificii. I. v., str. 750—751).

Sv. Franjo Saleski ima u svojoj Filoteji posebna poglavlja o plesu. Tu čitamo: »Plesovi i balovi nijesu po sebi ni dobri ni zli. No kako se obično drže, naginju na zlo, pa su vrlo opasni i pogibeljni. Drže se noću, a u mraku se i u tami uvuku lako mračne i opake nesreće u čeljade, koje samo od sebe prihvaća zlo. Buči se čitavu noć, svane zora, izgubi se jutro, zanemari se sve, čim se služi Bogu. Riječ u jednu: ludost je mijenjati dan u noć, svjetlo u tminu, dobra djela u ludorije. Na plesu se svi natječu svojom taštinom a ova je tako pristupačna zločestim nagnućima i neurednoj ljubavi, a sve se to rađa na plesovima. Reći ću o plesu, što vele liječnici o tikvama i o gljivama. Ni najbolje, vele, ne valjaju. I ja velim: ni najbolji plesovi nijesu dobri. Ovake su bezočne zabave vazda opasne, ubijaju duh pobožnosti, slabe snagu, ohladne ljubav, a u duši bude bezbroj zlih požuda. Zato valja biti jako na oprezu«. (Uved u pobožni život, str. 217—218).

Ljubljanski biskup, presv. A. Jeglič, veli djevojkama: »Posebno bogat vir nečistosti su ples. Nič ni grešno poskočiti. Toda ples ni zato mikaven in te silno privlači, ker tam poskočiš, ampak zato, ker te tam čaka spolno uživanje. Plesavci radi nespodobno govore, saj gore poželjivega ognja, srce jim je te poželjivosti polno. Mesečnost se še bolj vnema, ko se mladenič in dekle pripravi za ples: roke okoli teles, telo telesu tako blizu ali je moškoče, da pohotnost ne bi vzplamtela do vrhunca? In kako pogostokrat se med plesom dogajajo razne nespodobnosti? Posebno tam, kamor sme priti, kdorkoli hoče. Nevarnost raste, ako traja ples pozno v noć, ako traja morda do jutra, ako je dekle bolj gízdavo, morda celo manj sramežljivo oblečena, ako je kri razgreta od plesa in vina, ako je glava zmešana od pijače in glazbe. Plesavci pozabijo na Boga, na vest, na poštenost in mislijo edino na telesno uživanje« (Dekletom, str. 74). Slično piše presv. Biskup i o mladićima: »Zakaj pa je ples tako mikaven, tako zamamljiv? Spolni nagon je temu kriv. Pri plesu so mladenič in dekleta, pije, gode in poje se, z rokami okoli teles se mladenič in deklica na razne načine po muziki vrtita, sučeta in skačeta! Kako žare lica, kako plamte oči, kako utriplje srce,

kako se razvneća poželjivost, kako naslajujejo telesa! In kako vleče mladeniča neka tajna sila do bolj tesnega objema, pritiska in dotiklajaja! Mladenič! sovražnik v tebi je vzbujen, spolni užitek te zamamljuje. In ravno ta užitek je ona čarovna sila, ki najbolj na ples vleče in mladeniča popolnoma zaslepi, da ne vidi groznih posledic za čednosno življenje» (Mladeničem, 113).

F. Spirago kaže također: »Ples je većinom onima pogibeljan, koji često ili dugo plešu, ili koji su već prigodom plesa upali jednom u jedan teški grijeh. Ko je pak jednom prigodom plesa upao u jedan teški grijeh, taj neka ne pleše; inače mu ne smije nijedan svećenik podijeliti odriješeneje«. (Volks-Katechismus, str. 495—6).

Katekizam trećega reda sv. Franje propisuje članovima ovog reda: »Neka se veoma oprezno čuvaju plesova« (pogl. II, § 2.), te dalje: »Kakve svjetske zabave i ugodnosti zabranjuje pravilo? Zabranjuje polaziti bal, ples, bestidne predstave i pijanke, jer su se trećoreći odrekli ispraznih i pogibeljnih radosti svijeta« (s. 27—28).

Maria Müller piše o kongreganisticama: »Kongregacijska pravila ne zabranjuju općenito ples. No jer često ne ostane kod plesanja samo to, da se kući vraćamo vruće glave i uvenulim cvijetom, nego jer često zaplamsa naše srce bezumnom strašću, pa počne venuti i cvijet djevičanske stidljivosti, ako ne i samo djevičanstvo, zato eto mora svaka instruktorka po nalogu svoje kongregacije vruće savjetovati, neka se ples ograniči na minimum i, ako to može biti, neka se sasma ispusti. Mnoga će Marijina djeca kazati na temelju vlastitog iskustva, da im njihovo mladenačko veselje nije ni malo bilo umanjeno poradi ovog tobožnjeg odricanja, nego da su naprotiv vidjele, kako gdje koje njihove prijateljice upravo u plesnoj dvorani bile prevarene za svu svoju životnu sreću. Naša je dakle volja ova: Ako roditelji to neophodno ne traže ili me ne sile ini obziri, onda ne idem na ples. A ako moram ići, onda se ne ću uređiti pred svojim zrcalom, nego i pred svojom slikom Majke Božje, a cvijet, što ga uzmem, donijet ću natrag netaknuti pred svoj oltarić. I na plesu ne ću ni čas zaboraviti, da sam Marijino dijete. Da, i kada bi bila subota, kako se to često događa, ples mi ne smije nikako biti zaprekom, te u nedjelju ne ispunim svoju crkvenu dužnost«. (In der Kongregationsschule, 36—37).

I na sastanku ili konferencijama upraviteljâ Marijinih kongregacija, koje su održane u Rimu u svibnju 1922., zaključeno je glede plesa: Vrlo oprezno valja postupati u davanju dozvole. (Congregationes Marianae primae primariae collegii romani aggregatae, Roma, 1922, str. 80).

F. A. Vuillermet odgovara na dva tri mladenačka izgovora: I na plesovima boljeg društva ima pogibelji. Jedan mi je gospodin iz sjeverne Francuske rekao iza plesa u otmenom salonu, da ne će više nikada tamo ići ni on ni njegovi. Drugi vele, da održavanje plesnih pravila ne dozvoljava na drugo misliti. To će biti na početku, a poslije? Treći vele, da i biblija odobrava ples. Kakov ples?

To je bio ples prožet vjerom i bezazlen, pa zato i nijesmo protiv svakog plesa. No zar su vjerski plesovi valčik, polka, redowa, scottisch, galop, cancan, cakewalk? (Les sophismes de la Jeunesse, str. 59—62).

2. ŠTO VELE PEDAGOZI?

Dr. J. Hofmann opaža: »Ples zlo djeluje na mladenački organizam. Ovdje ne mislim na umjetnički ples, koji svojim ritmičkim kretnjama hoće da stvori umjetničku kulturu tijela (Walter, Der Leib 638 ff.) i koju upravo stoga možemo nazvati ritmičkom tjelesnom gimnastikom, koja u današnjem mladenačkom pokretu ima svoju ulogu (Pharus 1921, 99 ff.). No obični ples škodi tjelesnom razvitku mladića. On nosi jaki potres i jako napinjanje tjelesnih organa, osobito srca i plućâ, koji moraju u prašini i vrućini napeto djelovati i time osjetiti jaku škodlu, koja nije rijetko uzrok prerane smrti. Gdje dakle ne bismo uvažili čudoredne razloge, ipak moramo svom odlučnošću mladiće odstraniti od plesa obzirom na zdravlje. Njihovo će tijelo tim sigurnije i u to gorem obliku osjetiti škodlu, čim je manje ono kadro da se odupre. Ovo se događa osobito kod ženskog spola, kod koga je veća fizička slaboba i nepogodnost odijevanja, čvrstog vezanja i t. d. Time pogibelj raste«. (Handbuch der Jugendkunde und Jugenderziehung, 53—54). Intelektualni i odgojni rad traži veliku i intenzivnu pažnju mladeži. Što radi ples? »Zalostan je običaj, koji pušta da mladež već nauči plesati. Zamamljivost sata plesanja tako obuzme misli njezine, da mu zapostavlja nauk. Uz to stečena poznanstva vode k sanjarenju, požudama i dopisivanju; potreba se ljubavi budi, a tada je mladeži nemoguće da zagospodari nad seksualnom fantazijom« (Wegener, Das nächste Geschlecht 167).

G. Hoornaert primjećuje: »Mnogo bih se lakše odlučio da ne razumijem moderne mladeži nego li staro evanđelje. No, evanđelje veli: »Ko poželi ženu u svom srcu . . .«, a vrlo mi je teško vjerovati, da mladić ne poželi u svom srcu, kad je tako jako stiska na svom srcu. Još više; on lako zapaljuje isti plamen i u svojoj plesačici, on lijepi kavalir, prema tome kako je privlačen i privlačuje, upaljiv i zapaljuje« (Le combat de la pureté. A ceux qui ont vingt ans. Str. 127). To je prema riječima E. Rostanda: »Pogled upaljiv, srce zapaljivo« (Chantecler).

3. ŠTO SUDI MLADEŽ?

Mladež je zanesena za plesom. Što ipak ona sudi, naime bolji dio mladeži?

Foerster je to donio u svojem djelu »Jugendseele, Jugendbewegung, Jugendziel« (str. 47—50). Tu donosi glas mladeži, koja se okuplja oko »Grossdeutsche Jugend« (br. 5., veljača 1912, Paderborn): »Što mi danas plešemo, to je većinom najgore poganstvo, jer je naša duša postala pogana. Naš je ples naša duša, mekaničan, stranski uobličen, nije izrastao iz dubine duše, bez ikakvog

znaka prirode, koja je od Boga potekla! Tako je naša duša, tako je naš ples! Srdimo se na ples, ali ne, u tome ne leži zlo, nego u tome što ne možemo drukčije nastupiti; duša je naime naša takova. Da bi ona drukčija bila, i ples bi naš bio drukčiji. Kad bismo mogli ljudima da pokažemo ideal plesa, onda bismo i svladali današnji plesni bijes. Što bi moglo biti na proslavu Božju, to je postalo goropadnošću i palo je na nas kao prokletstvo! . . . Odgojimo svoju dušu, onda će i naš ples dobiti nove, dostojne oblike, koji su puni čistoće i života. Ta duša daje oblik tijela u vanjštini i kretnji.

Koješta, što se plesom zove, nije ništa manje nego li to, jer je on samo mehaničko gibanje bez duha i duše, pa se po tome i vidi, da kretnja nije izraz duše. To vrijedi osobito o većini plesova pučkih, koje se danas izvodi. Ti pučki plesovi uopće nijesu izrasli na tlu naše duše, nego su izrasli pred više vijekova iz duše ljudi, s kojima se mi nikako ne možemo usporediti glede njihove nutarnosti. Samo oponašanje pučkih i modernih plesova, a da ne očitimo dah njihova duha, znak je naše mehanizirane duše, pa je u toliko i ovo oponašanje bez duše ples, naš ples, izraz sve naše nutarnje praznine i gluposti. Skroz bi bilo krivo, ako bismo pučke plesove uopće i pojedinački zabacili. Naprotiv, mi se ufamo, da su oni put k našoj duši; možda će nam pomoći, da opet nademo svoju dušu. Stari su pučki plesovi najčišće oživotvorili ideju plesa. Te možemo u svako doba izvesti. Tu ne trebamo zaprašene dvorane, skupe muzike, niti alkohola niti novca. Tu se pleše uz pjevanje i pratnju lutnje, po danu i na livadi. Tu ne treba posebnih priprava, nego svagda, kada se nađu nekolicina na putovanju ili su kod kuće. Eto ti prigode za ovakov ples! Tu se ne pita, da li je lko bogat ili siromah, kome staležu pripada; tu se svi čute kao jedno, kao puk. Ko je jednom sudjelovao u pučkom plesu, i to u dubini vlastite duše, tome je odvratn žalosni ples današnjeg čovječanstva« (str. 40—50). U glasilu »Quickborna« (Q. blatt), svibanj 1922., piše »Luise«: »Mi plešemo i čutimo, kako smo kao djeca plesali, samo što kretnje izvodimo danas plemenitije. Kod teških pučkih plesova nužno moramo dubokim čuvstvom učestvovati, da uzmognemo onako plesati, kako to traži smisao pjesme. Čutite se kod plesa kao braća i sestre bezazlenog sv. Franje« (str. 49).

Foerster (str. 48) navodi, kako je Jane Addams uveo u Hull-House-Settlement u Chicagu stare Menuette, da pokaže djevojkama, kako su u onim starim plesovima prikazani žensko dostojanstvo i viteško držanje. Eto i mladež sama traži tu staru jednostavnost i kršćansku otmenost u plesovima. Hoće li kada doći do toga? To stoji do toga, kada će naše društvo uopće odvratiti od modernog poganstva. I Vuillermet veli: »Ako upravo, apsolutno treba plesati, jer se treba zabaviti, i ne znaju ljudi što da rade ako ne skaču; zašto ne bi oživjeli stare francuske plesove, koji su bili tako mili, tako staloženi i tako čisti u isto doba« (o. c. str. 62).

Mladež se dakle u svom sudu podudara s onim, što je kazao

Bussy-Babutin, glasoviti dvorjanin: »Vazda sam vjerovao, da su plesovi škodni, a do toga uvjerenja nije me doveo samo moj razum, nego i vlastito iskustvo. Znam dobro, da se nekoji tu manje izlažu pogibelji nego li drugi, ali se ipak i najhladniji temperament zapale. Obično upriliče ove sastanke mladići, koji vrlo teško odole napastima u osamljenosti, pa im je stoga još teže odoljeti na sličnim sastancima. Stoga držim, da ne smije ići na ples, ko je kršćanin« (Vuillermet, o. c. 57). I Viktor Hugo je opisao plesni vrtlog:

Si n'avez jamais vu oeil de colère
 La valse impure, au vol lascif et circulaire,
 Effeuillet en courant les femmes et les fleurs.
 (Feuilles d'automne, 23).

»Ako nijesi nikada srditim okom pogledao puteni valčik, uz pohotni i kružeći lijet«.

Na ove versove nadodaje jedan svjetski čovjek, da ti plesovi uistinu »potiču na razvratnost, te su preludij ili sjećanje najgrješnijih slasti« (Vicomte de X., Les Dans au XIX. siecle)

4. MODERNI PLESIVI. KOJI SU ZABRANJENI?

F. W. Koebner donosi u devetom izdanju svoje knjige »Das neue Tanz-Brevier« (Berlin 1920) razne novije plesove. Tu je opis sa slikama ovih plesova: boston, twostep — one step, step, texas rag, foxtrott, jazz, furlana, ta-tao & co, tango, castle-walk, fisch-walk, très moutard i t. d. Od ovih novijih igra mladárija i kod nas: Boston, Two step, One step, foxtrott; pleše i novije plesove: Java, Blues, Polka Argentina i t. d. Kakovi su to plesovi? Redovito su ti plesovi američanskih divljaka, a nekoji su im umjetnici podali malko puliture i tako ih uveli u salone i Evropu. I toj evropejskoj mladeži nijesu više po volji ni stari valčici, ni mazurke, uopće stari plesovi; ona traži nešto što odgovara njezinu lošem ukusu, punu strasti i neobuzdanosti. Kretnje su dakako kod ovih ezotičnih plesova takove, da se gotovo svaki čas očese o pravila najjednostavnijeg morala. I uz to kod ovih plesova glazba postaje gotovo nepotrebno. I kakav je tu ritam! Uz to ono neprestano približavanje priju i stiskanje! (Usp. Koebner, o. c. str. 20—86 i t. d.).

Ovakovi plesovi silom dovode do prostote; narod počinje da podivlja, kad se ti plesovi rašire u mase. Stoga su i vlade raznih država jednostavno zabranile nekoje ove plesove. Nije dakle čudo, što su katolički biskupi već prije njih digli odlučnu riječ protiv tih razvratnih plesova. Tako su francuski biskupi pred više godina posebnom okružnicom zabranili općenito moderne gore spomenute plesove. G. 1923. su austrijski biskupi zabranili ove plesove poimence: Onestep, Foxtrott, tango i Shimmy. U toj zabrani vele biskupi, da je kršćanstvo nespojivo s tim plesovima, pa ih zabranjuju pod teški grijeh i nalažu ispovjednicima, da uskrate odrešenje

majkana, koje dozvoljuju kćerima polazak ovih plesova (Salzburger Kirchenzeitung 1923, br. 5, str. 37). Kardinal Beduin početkom 1924. također je osudio moderne plesove, te veli: »Osudujemo naročito nečudoredne plesove, zvali se kako mu drago. Poznato vam je, kako su žestoko osudili crkveni oci plesove, koje su pogani visoko cijenili. Pošto današnji svijet hoće, da ove plesove ponovno uvede, moramo proti njima ustati istim oružjem«. Tu kardinal izrijeком spominje plesove kao što su: Fox-trott, Turkey-trott, tango, shimmy, One step, Two step i slične plesove. Zanimivo je, da su kardinalovu okružnicu odobrili i pozdravili predstavnici svih protestanskih sljedbi. I anglikanci, metodiste, luterani i baptiste vele, da će ova okružnica jednako djelovati*) i na njihove vjernike. (Cfr. Nedjelja 1924, br. 9).

Reći će tko na svršetku: »Ako se zabrane moderni plesovi, što će onda mladež plesati? U tom se pitanju krivo pretpostavlja, kao da nema druge plemenite zabave osim plesa; ta ima i danas uglednih obitelji, koje iz načela ne idu na plesove, još manje vode tamo svoje kćeri ili sinove. Tko pak pleše te moderne plesove? Gospoda i gospođe iza 35. g. ne ili vrlo malo, jer se ti plesovi prema sezonama tako brzo mijenjaju i uz neke varijacije izmiču pod novim imenima i načinima, da odraslije osobe ne nalaze shodnim gnjaviti se novim izumima, te radije su pasivni učesnici tih plesova. Dakako da mnoge ove osobe navodi na to i zdravstveno stanje, jer uistinu treba mnogo ustrpljivosti i muke, dok čovjek nauči ove plesove, a kamo li da ih izvodi. Napokon zar nema plesova, koji nijesu u opreci s čudorednim pravilima? zašto ih ne izume? I tu primjenimo riječ sv. Pavla: »Radujte se svagda u Gospodu, i opet velim: Radujte se« (Filip. 4, 4). Plešite, ali bez grijeha!

A. Alfirević D. I.

*) Havelok Ellias piše u »Filozofija plesa«: »Isto tako su svi smatrači divljaka primjetili, da svi, koji učestvuju u jednom plesu, pokazuju neki divan sklad, kao da su se svi sliili u jedno jedino biće, kao da ih goni jedan isti poriv. I tako izvršena društvena unifikacija. Sva naša odmakla civilizacija osnovana je na plesu«. (str. 26) i prije: »No, ma kako god bilo, ples je, prema mišljenju nekolicine naših savremenika, odvojen od rada i umjetnosti, vršio odlučan uticaj na sacijabilnost, t. j. na moralnost ljudske vrste« (25). Čudnovato! Jednako bismo mogli istu posljedicu pripisati klimi, jer ona prema geografskom položaju djeluje na socijalnost, svakako više nego li ples.